

Městská knihovna Tábor

ve spolupráci s VOŠ a SZeŠ Tábor, Botanickou zahradou VOŠ a SZeŠ Tábor, spolkem Květel, z. s.
a Městem Tábor

připravila

14. ročník literární soutěže

Tématem letošního ročníku jsou historické odrůdy jabloní a soutěž proběhne pod názvem:

Koulelo se jablíčko

Soutěž trvá **od 1. 9. do 5. 12. 2026.**

Předpokládaný termín **vyhlášení výherců soutěže bude ve středu 13. ledna 2027.** Vyhlášení výsledků je vždy spojeno s hravými aktivitami. O podrobnostech budeme všechny soutěžící včas informovat.

Soutěže se mohou zúčastnit děti z mateřských škol, žáci z 1. až 9. tříd základních škol a příslušných ročníků víceletých gymnázií. Úkolem je napsat či nakreslit příběh na zadané téma. Forma se liší podle věku, viz dále.

Důležité:

Ve svých příbězích musíte využít postavu některého patrona **nebo** použít alespoň jednu z uvedených historických odrůd jabloně:

České růžové
Vejlímek červený
Čistecské lahůdkové
Míšeňské české
Panenské české

Malinové holovouské
Gdáňský hranáč
Smiřické vzácné
Studničné

(Bližší informace o jabloních a patronech najdete na dalších stránkách v příloze.)

Necháváme na fantazii každého mladého tvůrce, zda si chce pojmenovat zahradníka a vymyslet zajímavý příběh o tom, jak se stará o všechny jablíčka, zda se v příběhu objeví i víla nebo se naopak zaměří na zajímavé názvy jabloní.

Rozdělení kategorií:

I. kategorie – mateřská škola

Komiks: rozsah – 6-9 obrázků (okének, panelů). Je možné doplnění krátkého textu. Formát je libovolný (např. jeden obrázek na A4, více obrázků na A4...).

II. kategorie – 1. třída základní školy

Komiks: rozsah – 6-9 obrázků (okének, panelů). Je možné doplnění krátkého textu. Formát je libovolný (např. jeden obrázek na A4, více obrázků na A4...).

III. kategorie – 2. a 3. třída základní školy

Volný žánr: psáno ručně nebo na PC, max 1 strana formátu A4 (2 strany A5)

IV. kategorie – 4. a 5. třída základní školy

Volný žánr: psáno ručně nebo na PC, max 1 strana formátu A4

V. kategorie – 6. a 7. třída základní školy a příslušné ročníky víceletých gymnázií

Volný žánr: psáno na PC, max 2 strany formátu A4

VI. kategorie – 8. a 9. třída základní školy a příslušné ročníky víceletých gymnázií

Volný žánr: psáno na PC, max 3 strany formátu A4

Kritéria hodnocení:

Hodnotíme originalitu příběhu, popis patrona soutěže a jabloní pro zápletku, vystavění a dynamiku příběhu, srozumitelnost příběhu, gramatiku, pravopis a slovní zásobu.

Odevzdání prací:

Své práce odevzdávejte nejpozději **do 5. 12. 2026 do 12 hodin** v Knihovně pro děti a mládež v Městské knihovně Tábor nebo zašlete na e-mail: barbora.tychtlova@mkta.cz.

Odborná porota vybere nejlepší práce, které budou oceněny a následně vystaveny v knihovně v měsíci únoru.

Přejeme vám tvůrčí náladu a na vaše práce se již velmi těšíme!

Příloha k literární soutěži – jabloně

Výročí založení botanické zahrady

Táborská botanická zahrada byla založena jako druhá botanická zahrada v Čechách v roce 1866 při Královské české vyšší hospodářské a průmyslové zemské škole v Táboře (dnes VOŠ a SZeŠ Tábor). V letošním roce tedy oslavila již své 160. narozeniny.

Zahrada se ve svých počátcích rozprostírala v místě budovy dnešní školy, parku před budovou a v prostorách dnešní botanické zahrady až k břehu údolní nádrže Jordán. V období od založení školy a botanické zahrady až do roku 1900 pracovalo na škole mnoho významných učitelů, kteří mají zásluhy o vědecký a odborný rozvoj botanické zahrady a o její pedagogické využití (Dr. František Farský, Ferdinand Janovský, František Mach, František Sitenský, Karel Němec).

My se zaměříme na syna známé spisovatelky Boženy Němcové Karla. Karel Němec byl zahradníkem botanické zahrady a zároveň učitelem štěpařství, zelinářství a botaniky. Učil také praxe, krasopis a vedl zahradnický kabinet. V rámci školní výuky pořádal štěpařské kurzy a o prázdninách je pořádal i mimo Tábor. Stal se velmi uznávaným odborníkem.

V botanické zahradě můžeme dokonce i dnes najít hrušeň obecnou, o kterou se právě staral už i Karel Němec, a její věk se tak odhaduje zhruba na 160 let. S ohledem na toto významné výročí jsme se letošní ročník literární soutěže rozhodli věnovat historickým ovocným odrůdám.

Ovocnářství v České republice

Naši pradědečkové a prababičky sázeli ovocné stromy nejen na zahrádkách, ale také v dlouhých řadách přímo podél silnic. Pěstování ovoce v silničních stromořadích značně klesá – ovocné stromy se postupně odstraňují a to nejen z důvodu bezpečnosti provozu. Správa silnic většinou nemá možnost tyto stromy ošetřovat a také v důsledku solení vozovek je jejich zdravotní stav vesměs nevyhovující. Proto dnes jabloně rostou především v intenzivních sadech a na soukromých zahradách.

Jabloně jsou na 1. místě mezi pěstovanými ovocnými druhy na území České republiky a jejich využití je mnohostranné - čerstvé k přímému konzumu, na pečení (štrůdly, žemlovky, buchty), na přípravu domácí přesnídávky nebo povidel, na sušení na křížaly, do marmelád. Jablka se dají konzumovat i v tekutém stavu - mošty, jablečný ocet nebo calvados.

Něco o jabloních a jablíčkách

Botanicky patří jabloně do řádu *Rosales* (růžotvaré), čeleď jabloňovité. Pěstované odrůdy vychází z rodu *Malus*. Plodem je malvice s pětipouzdrým semeníkem, stopečnou a kališní jamkou.

Odrůdy jabloní jsou cizosprašné a pro dobrou plodnost je nutné vysazovat vždy spolu vzájemně se opylující nebo současně kvetoucí odrůdy.

V dnešní době jsou hlavními odrůdami především Golden Delicious, Jonagold, Idared a Gala, vyšlechtěné tak, aby byly odolnější vůči různým chorobám, aby stromy nesly jablka brzy po vysazení a aby byla jablka velká a v co největším množství. My se však zaměříme na historické odrůdy jabloní, které rostly v české krajině již před mnoha desítkami let.

Staré odrůdy jabloní představují odolné a často velmi aromatické stromy s dlouhou životností, při správné péči mohou plodit až 80 let a zásobit jablky klidně tři generace pěstitelů za sebou. Jsou ideální pro extenzivní sady, ale díky moderním podnožím je lze pěstovat i jako zákrsky na malých zahrádkách. Zákrsek označuje v ovocnářství ovocnou dřevinu, jejíž výška kmene dosahuje od povrchu země k rozvětvení 60–90 cm. Odrůdy se dělí podle doby sklizně a zralosti na letní, podzimní a zimní.

Konzumní zralost je období, kdy je ovoce nejchutnější pro přímou konzumaci. V této fázi má plod ideální poměr cukrů, kyselin, optimální šťavnatost i typické aroma. U letních odrůd se například sklizňová a konzumní zralost téměř překrývá a ovoce se musí rychle sníst. Zimní odrůdy se naopak sklízí na podzim, ale konzumní zralosti dosahují až po několika týdnech či měsících správného uskladnění.

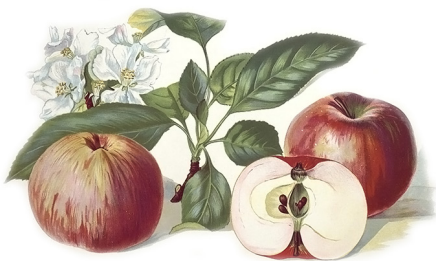
Ovoce spolu se zeleninou má ve zdravé výživě člověka nenahraditelnou úlohu. Jablka obsahují 78 – 86 % vody, její obsah rozhoduje o šťavnatosti plodů. Podíl cukrů kolísá mezi 10 – 15 %. Zpočátku má největší zastoupení škrob, který se v procesu dozrávání rozkládá na sacharózu a dále na jednoduché cukry, především na fruktózu a glukózu. V jablcích dále najdeme kyselinu jablečnou a v menší míře kyselinu citronovou, třísloviny, aromatické látky, které způsobují typickou vůni, vitaminy (především C) a minerální látky (draslík, fosfor, sodík, vápník hořčík a železo).

Jaké historické odrůdy jabloní můžeme nalézt v Botanické zahradě Tábor

České růžové

Původ 19. století, pochází z Bykáně u Kutné Hory

Plod střední růžové jablíčko, které je narůžovělé pod slupkou a má červené žilky v dužině, letní odrůda

ČistECKÉ lahůdkové

Původ 19. století, pochází z Kanady

Plod je střední zelené jablíčko, které příjemně voní, zimní odrůda

Gdánský hranáč

Původ 18. století

Plod střední červené jablíčko, podzimní odrůda

Je doporučováno k výrobě jablečného vína

Malinové holovouské

Původ 18. století, vzniklo v Holovousích na Hořicku

Plod střední červené jablíčko, podzimní odrůda

Nesnáší větrné polohy a přísušek

Míšeňské (Míšeň česká)

Původ 16. století

Plod malé oranžové jablíčko, zimní odrůda

Je doporučováno k výrobě jablečného vína

Panenské české

Původ 17. století

Plod malé červené jablíčko, zimní odrůda

Jablko nehnědne, vhodné na sušení i moštování

Smiřické vzácné

Původ 20. století ve Velké Británii, uváděn jako semenáč ze Smiřic

Plod velké žluté jablko, zimní odrůda

Je doporučeno na štrůdly.

Studničné

Původ 19. století, pochází zřejmě ze Studnice u Náchoda

Plod malé žluté jablíčko, zimní odrůda

Květ má světle fialový se zeleným nádechem

Vejlímek červený

Původ 16. století

Plod malé červené jablíčko, zimní odrůda

Zdroje

NESRSTA, Dušan. *Jádroviny: přes 160 barevných fotografií a popisů odrůd jádrovin*. [Olomouc]: Petr Baštan, [2011?]. ISBN 978-80-87091-17-3.

BLAŽEK, Jan. *Pěstujeme jabloně*. Praha: Brázda, 2001. ISBN 80-209-0294-5.

HRIČOVSKÝ, Ivan; ŘEZNÍČEK, Vojtěch a SUS, Josef. *Jabloně a hrušně, kdouloně, mišpule*. Přeložil Hana DANIELOVIČOVÁ. Praktický rádce. Bratislava: Příroda, 2003. ISBN 80-07-11223-5.

THOMAYER, František. *České ovoce: výběr pro Království české k pěstování nejvíce se hodících 50 druhů jablek*. Díl 1, Jablka. V Praze: [s.n.], 1894.

Oživení starých odrůd. Záchrana alejí a sadů [online] Český svaz ochránců přírody, 2025. [cit. 2026-06-29]. Dostupné z: <https://www.stareodrudy.cz/Default> .

Hrušeň stará 150 let. [online] Tábořský deník. [cit. 2026-08-11]. Dostupné z: <https://taborsky.denik.cz/zpravy-region/prohlednete-si-150-let-starou-hrusen-a-seznamte-se-s-vyznamnym-zahradnikem-20210/>.

Historie botanické zahrady. [online] VOŠ a SZeŠ Tábor. [cit. 2026-08-11]. Dostupné z: <https://www.szestabor.cz/soucasti-skoly/botanicka-zahrada/historie/>.